

Şeylan, S. (2023). With in the Context of Historical Documentary: Perseverance of Nation. *Social Sciences Research Journal*, 12 (14), 1792-1798.

With in the Context of Historical Documentary: Perseverance of Nation

Assist. Prof. Dr. Seher Şeylan
FMV Işık University
Faculty of Art, Design and Architecture
Department of Cinema and TV
seylanseher@gmail.com
0000-0001-9477-5744

Abstract

Documentary, which has the ability to shed light on the past and bring it to the present, is closely linked to the science of history, one of the main elements that feeds on it. History documentary is the intersection point between the science of history, which records human communities and what these communities go through, and the documentary, deals with social experiences and events. History documentary, which is based on facts, brings the experiences to the present day by visualizing them from an objective perspective. History documentary, is a source of information about the past, transfers a certain section of history to the future, in other words, it memorializes it. The most important examples of historical science and documentary, which record the events of human communities, belong to war periods. War periods are one of the crisis periods that bind people together. The support given by the Turkish nation to the army in the struggle for independence is one of the most important examples of social integration in times of crisis. In the study, the documentary *Milletin Azmi* (Kurtuluş Özgen, 2022), prepared by the Turkish Historical Society for the 100th Anniversary of the Great Offensive, will be analyzed within the framework of the concept of history documentary and explanatory documentary. The documentary is an example of a historical documentary with the archive footage it uses and the text that progresses simultaneously with these images. By shedding light on the most difficult period of the Turkish Nation, it visualized the determination of the nation that had the biggest denominator in gaining independence and turned into a memory to be carried into the future.

Key Words: Documentary, history, national struggle, nation, archive, memory

Tarih Belgeseli Bağlamında: *Milletin Azmi*

Öz

Geçmişe ışık tutarak bugüne taşıma özelliğine sahip belgesel, beslendiği ana unsurlardan tarih bilimi ile yakından bağlantılıdır. İnsan topluluklarını ve bu toplulukların başından geçenleri kayıt altına alan tarih bilimi ve toplumsal açıdan yaşanmışlıkları ve yaşananları konu alan belgeselin yollarının kesiştiği nokta ise tarih belgeselidir. Temel dayanağı gerçekler olan tarih belgeseli, yaşanmışlıkları tarafsız bir bakış açısı ile görselleştirerek bugüne taşımaktadır. Geçmişe ilişkin bir bilgi kaynağı olan tarih belgeseli tarihin belli bir kesitini geleceğe de aktarmakta eş deyişle hafızalaştırmaktadır. İnsan topluluklarının başından geçen olayları kayıt altına alan tarih bilimi ve belgeselin en önemli örnekleri savaş dönemlerine aittir. Savaş dönemleri halkı birbirine bağlayan kriz dönemlerinden biridir. Türk halkının bağımsızlık mücadelesinde orduya verdiği destek kriz dönemlerinde sağlanan toplumsal bütünleşmenin en önemli örneklerinden biridir. Çalışmada Büyük Taarruz'un 100. Yılı adına Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanan *Milletin Azmi* (Kurtuluş Özgen, 2022) belgeseli tarih belgeseli ve açıklayıcı belgesel kavramı çerçevesinde çözümlenecektir. Belgesel konu aldığı dönem, kullandığı arşiv görüntüleri, bu

görüntülerle eş zamanlı ilerleyen metni ile tarihsel belgesel örneğidir. Belgesel aracılığı ile Türk Milletinin en zorlu dönemine ışık tutarak bağımsızlığın kazanılmasında en büyük paydaya sahip milletin azmi görselleştirilerek geleceğe taşınmak üzere hafızaya dönüşmüştür.

Anahtar Kelimeler: Belgesel, tarih, milli mücadele, millet, arşiv, hafıza

Giriş

Gerçeğin görünümünü seyirciye ulaştıran belgesel herhangi bir toplumsal konu ile ilgili seyirciyi bilgilendirmeyi ya da gündelik hayatın içindeki sıradan insanları ve onların başarılarını anlatmayı, bunu yaparken hayatın gerçekliğine uyumlu bir şekilde yaşamın neşeli ve hüzünlü anlarını aktarmayı amaç edinebilmektedir (Pramaggiore ve Wallis, 2008, s.208). Bu amaçla yolan çıkan belgesel sinema bireylerin başta kendisi olmak üzere, içinde yaşadığı toplumsal yapıyı ve bu toplumun diğer bireylerini, kurumlarını anlayarak hem geçmişini hem de şimdiki aralarında bağlantı kurarak bilinçli bir biçimde yorumlamasının ve geleceğe ilişkin gerçekçi bir bakış açısı geliştirebilmesinin önünü açmaktadır (Pembecioğlu,2005,s.1).

Bu yüzden belgesel sinema toplumsal yaşam içindeki gerçek kişiler, topluluklar, olaylar ve mekânlarla ilgilenen bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer yandan, belgesel sinema gibi toplumsal yaşam içindeki gerçeklerle ilgilenen bir diğer disiplin dalı ise tarih bilimidir (Yıldırım, 2020,s.19).

Bir bilim dalı olması 18. ve 19. Yüzyıla dayanan tarih bilimi, temelde insan topluluklarını, bu toplulukların birbirleri olan ilişkilerini, yaşam biçimlerini, kültürel değerlerini mekân ve zaman belirterek sebep-sonuç ilişkisine dayalı olarak anlatmaktadır. Tarih, bireylerin içinde yaşadıkları toplumu etkileyen fiillerden doğan olayları neden ve sonuç ilişkisi çerçevesinde, zaman ve mekân belirleterek ve kendisinden önce veya sonra gerçekleşmiş olaylarla bağlantısını kurarak bu bağlantı sonucu ortaya çıkan etkileşimleri belirleyen bilim dalıdır.

Matematik, sosyoloji, antropoloji, arkeoloji vb. gibi çeşitli bilim dallarından beslenen belgeselin ana kaynaklarından biri tarih bilimidir. Bir sanat olarak belgesel sinema çözümleyici özelliği ile öne çıkmaktadır. Bu yönü ile belgesel, toplumun genelinin haberdar olmadığı raflarda tozlanmaya terk edilen araştırma sonuçlarını, tarihe dağılmış çeşitli verileri biriktirerek geçmişin bilinmeyenlerini sinemanın bütün estetik araçları ile yoğunlamakta (Seyhan, 1998, s.8) ve gün yüzüne çıkarmaktadır. Rabinowitz, belgesel ve tarihin kesiştiği noktada belgesel sinemanın tarihi; belgeselde tarihin kullanımı; belgesellerin tarihçiler tarafından kullanımı; belgelerde tarihin kodlanması; sinemanın belge olarak kullanılması vb. pek çok farklı (1993, s.121) olasılığın mümkün olduğunu belirtmektedir. Bu olasılıklar arasında en yaygın olanlardan biri tarih belgeselidir. Tarihi gerçekleri görsel bir yorumlama ile bugüne ve geleceğe taşıyan bu yaklaşım tarihin kaydını tutmaktadır. Belgeselciler bu türle tarihçi rolünü üstlenmişlerdir. Belgesel otorite, ciddiyet ve dürüstlük çağrışımlarıyla birlikte geçmişe ilişkin farkındalık geliştirirken, tarihin unutulmaması adına yararlı ve eğitici (Bruzzi, 2000,s. 79) bir rol üstlenmektedir. Geçtiğimiz 20. Yüzyıl Dünya tarihinde pek çok önemli olaya sahne olmuştur. 20. Yüzyılda yaşanan dünya savaşları (Ünüvar, 2022, s.1) nın birincisi halkın Anadolu topraklarındaki seferberliği ile orduya olan desteği ile kazanılmıştır. Çalışmada, geçmişin bu unutulmaması gereken dönemine ışık tutan *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) belgeseli tarih belgeseli kavramı çerçevesinde çözümlenecektir.

Tarih Belgeseli

Toplumlar, insanlık tarihinin başlangıcından bu yana ekonomik, siyasi, toplumsal, kültürel açıdan olumlu ve olumsuz birçok deneyim yaşamıştır. Yaşanılan bu deneyimlere ise farklı biçimlerde karşılık vermişlerdir (Bakar, Budak, 2021:1289). Söz konusu bu deneyimlerin görsel işitsel dünyada yer alış biçimi belgeseller aracılığı ile gerçekleşmektedir. Bu anlamda yaşamın fotoğrafını çeken belgesel yaşamış olan, yaşanan, yaşanacak olanla ilişkindir. Geçmişin, şimdinin ve geleceğin bu fotoğrafında neşe, hüznün, kahkaha, gözyaşı, savaş ve mutluluk vb. vardır. Bütün bu olayların ve duyguların anlatımı belgeselin biçimini ve türünü belirlemektedir (Yıldırım, 2019,s. 14). Belgeselleri biçim ve içerik açısından keşif belgeselleri, haber belgeseller, savaş belgeselleri, propagandası belgeselleri, şiirsel belgeseller, tarihi belgeseller, gözlemci belgeseller, kültür sanat belgeselleri, katalizör ve gerilla belgeselleri olarak sınıflamak mümkündür (Erik, 1983,s.3).

Öte yandan, siyaseti, kültürleri ve zihinlerimizi iyileştirmeyi, bilgilendirmeyi, reform etmeyi, değiştirmeyi, güçlendirmeyi amaçlayan belgesel film içinde faaliyet gösterdiği tarih ve kültüre bağlıdır (Nornes, 2022). Eş deyişle, belgesel sinema esasında tarihsel hafızaya sıkı sıkıya bağlıdır. Yalnızca tarihsel anlatıyı yeniden inşa etmeye çalışmakla kalmayan belgesel aynı zamanda çoğu zaman kendisi de tarihsel bir belge olarak işlev görmektedir. Üstelik belgesel filmin retoriği ile tarihsel gerçek arasındaki sıkı bir bağlantı mevcuttur (Rabinowitz,1993, s.119).

Pek çok tarihsel birikim belgesel film aracılığıyla, zamanın aşındırıcı etkisine karşı kayıt altına alınmaktadır. Belgesel film tarihsel mirası ve geleneksel değerleri zamana karşı belgelemekte ve onları geleceğe aktarmaktadır (Cereci, 2021, s. 47). Tarihi belgesel olarak adlandırılan bu tür bilinmeyene ışık tutmayı amaçlamaktadır. Tarih belgeselleri, yaşanmışlıkları nesnel bir bakış açısı ile gün yüzüne çıkarmaya çalışmaktadır (Cereci, 1997: 28-29). Halkın geçmişi hakkında bilgi edinmesini sağlayan araçlardan biri olan belgeseller derinlemesine bir çalışmanın neticesinde tarafsız bir yaklaşımla, tarihin görselleşmesini sağlamaktadır (Öztaş, 2022, s. 546). Öte yandan, tarihsel bir belgeselin ne olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Seyircinin belgesel olarak tanıtılan esere ilişkin belirli genel beklentileri olsa da, teorik belirsizliklerin çoğu devam etmektedir. Basitçe ifade etmek gerekirse, tarihi bir belgesel, geçmişle ilgilenen, kurgu olmayan bir filmidir. Tarihi bir belgesel, esasen geçmiş gerçekliğin yaratıcı bir şekilde ele alınmasıyla karakterize edilen bir filmidir. Yalnızca kendisinden oluşan bir dünyaya gönderme yapan kurgunun aksine, tüm kurgu dışı eserler gibi tarihi belgeselin referans noktaları gerçek dünyadadır. (Ludvigsson, 2003, s. 63).

Belgesel filmin gücü doğrudan yapısı ile beraber duygusal gücü ve ikna edici özelliğinden gelmektedir. Belgesel film seyirciyi belirli bir zaman ve mekânın içine çekerek, gerçekliğe tanık olma duygusu ile seyirciyi "orada olma" hissini yaşatmaktadır (Kuhn, 1996, s. 313). Seyircinin geçmişin içine çekildiği tarih belgeselinde aktarılan tarihsel döneme ilişkin gerçeklerin doğruluğu ve anlamı önem kazanmaktadır. Geçmişe ilişkin gerçekleri nesnel bir biçimde aktararak şimdi ve geleceğe ilişkin alınması gereken dersler adına bir takım sonuçlar çıkarmayı hedefleyen tarihi belgeseller (Gündeş, 1991) geçmişten bugüne uzanan süreç içerisindeki değişimin hem tarihsel hem de güncel yönlerine diğer anlamda geçmişle bugün arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır (McCulloch, 2006, s. 17). Çalışma boyunca Büyük Taarruz 'un 100. yılı adına Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanan *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) belgeseli tarih belgeseli perspektifinden analiz edilecektir.

Yöntem

Belgesel, gerçeğin samimi bir görünümünü sunarak seyirciyi tarihsel hatırlamaya katılmaya çağırır. Seyirciyi montaj, seslendirme, ara yazılar ve uzun çekimler gibi sinematik araçlar aracılığıyla (Rabinowitz, 1993, s. 119) geçmişe götüren tarihi belgesellerde arşiv görüntüleri ve üst ses sıklıkla kullanılmaktadır. Bu özelliklerle tarih belgesellerinde en sık kullanılan biçim Açıklayıcı biçimdir. Açıklayıcı belgesel, görüntüler izlenirken dış ses anlatımıyla, duyulan yorumla ya da ekrandaki bir sunucu aracılığıyla doğrudan seyirciyi hitap etmektedir. Anlatıcı/sunucu geçmişini yorumlamakta dolayısıyla seyirciyi anlatmakta ve rehberlik etmektedir (Nichols, 2001, s. 12). Diğer bir deyişle, belgesel boyunca söz ve görüntü eş zamanlı ilerlemektedir. Seyirci görünmeyen bir seslendiren aracılığıyla metnin sesini duymaktadır. Üst ses görüntülere eş zamanlı olarak vurgulanmak istenen düşünceleri iletmektedir. Genellikle fonda bir müzik vardır ve akışa göre bu müzik yükselir ya da alçalır (Avşar, 2011, s. 103). Müzik, görüntüler ve metin uyumlu bir biçimde ilerlemektedir. Çalışmada örneklem olarak seçilen *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) belgeseli tarihsel belgesel özellikleri ile birlikte açıklayıcı biçim açısından analiz edilecektir.

Analiz

Birinci Dünya Savaşı'nda değişik cephelerde savaşan Osmanlı Devleti kazandığı zaferlere rağmen savaş sonunda yenik sayılmıştır. Savaş sonunda yapılan Mondros Ateşkes Antlaşması'yla birlikte, Anadolu hariç diğer bütün topraklarını kaybeden Osmanlı, işgal devletleri tarafından işgal edilmeye başlanmıştır (Baybut ve Duman, 2020, s. 1705). Sevr'in yolunu açan bu işgal ve müdahaleler ise Türk İstiklal Harbi'ni doğurmuştur (Çınar, 2014, s. 40). 26 Ağustos 1922'de başlayan ve 30 Ağustosta sona eren Büyük Taarruz 'da kesin yenilgiye uğratılan düşman 9 Eylül 1922'de tamamen yenilgiye uğramıştır. Böylece, üç yıl dört ay devam eden Türk İstiklal Harbi, Türk Ordusunun zaferi ile sona ermiştir. Türk Tarih Kurumu, Büyük Taarruz ve Başkomutan Meydan Muharebesi'nin 100. yıl dönümü anısına cephede ve cephe gerisinde sürdürülen mücadeleye ışık tutan *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) belgeselini hazırlamıştır (TTK- Duyurular, 2023). Tarih belgeseli örneği olan *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) çalışmasının giriş bölümü savaşa ilişkin arşiv görüntüleri ile başlamaktadır. İlk sahnelerde siperde sürünerek ilerleyen askerleri görürüz, diğer taraftan top atan askerlerin yer aldığı savaş meydanı görüntüleri seyirciyi adeta savaşın zorlu koşullarının içine çekmektedir. Devam eden görüntülerde Atatürk'ün cephenin ön hattında Yunan ordularının tükenişini izlediği görülmektedir. Savaş kazanılmıştır ancak bu zafere büyük Türk ulusunun fedakârlıkları ile ulaşılmıştır. Tarihin belirli bir bölümünü açığa çıkarma hedefinde olan belgeselde üst ses ile desteklenen arşiv görüntüleri Milli Mücadele'nin hangi zorluklarla kazanıldığını ve milletin gösterdiği büyük azmi anlatmaktadır.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Milli mücadele dönemi Türk toplumu için kriz dönemidir. Bu dönemde kurum, grup ve sınıflar ve bunlar arasındaki ilişki ağları yeniden kurulmuş, yeni bir toplumsal bütünleşme sağlanmıştır (Avcıoğlu, 2013,s. 155). Belgesel sağlanan bu bütünleşmenin ana unsurlarını ordu, meclis ve millet olarak sıralamaktadır. Ordu son hazırlıklarını yaparken, meclis bu zorlu savaştan galip çıkabilmek adına dış politikayı¹ yürütmektedir. Başkomandan Mustafa Kemal işgal güçlerine karşı gerçekleştirilecek taarruz emrini vermeden önce halkın topyekûn orduyu savaşa hazır hale getirilmesi planını yapmaktadır. “Başkomutan çok iyi bilir ki son 4 yıl Türk milletinin yeniden doğuş için dişi ile tırnağı ile kazandığı topyekûn bir savaştır.”². Atatürk savaşı kazanmanın Türk Milletinin desteği ile mümkün olduğunu bilmektedir. Belgeselde Mustafa Kemal’in bu bakış açısı şu cümlelerle anlatılır “Anadolu bir yandan da büyük savaşa hazırlanır. Mustafa Kemal yorgun ve yoksul Türk Milletindeki iman ve vatan sevgisinin farkındadır. Onlar Çanakkale’de Medine’de, Küt-ul Amare’de mücadelenin sancağını düşürmeyen bir tarihin çocuklarıdır. Yenilgiyi kabullenenlerin değil, zafere inananların torunlarıdır”. Kazanılan her büyük zaferin arkasında olan Türk Milleti yine var gücü ile bağımsızlık savaşına destek olmaktadır. *Son lokmasına, son evladına, son eşyasına* kadar her şeyi feda eden Türk Milleti, çıkartılan Tekâlifî Milliye (Borçlanma Kanunu) ile milli yükümlülükler çerçevesinde elindeki silah ve cephaneliğin yüzde yüzünü, binek hayvanı ve taşıtların ise yüzde 40’ını da orduya verir, bunun haricinde gemi yular, kazma vs. gibi araçlarda devlete teslim edilecektir.

Resim 4

Resim 5

¹ Dış Politika, ulusal bir hükümet tarafından harici yapılarla olan ilişkisinde amacına ulaşmak için benimsenen strateji ya da yaklaşımdır (Uysal,2022,s. 92).

² Çalışma boyunca italik olarak yazılan bölümler belgeselin metninden alınmıştır.

Resim 6

Öte yandan Türk Milleti çıkan bu kanunla sadece elindekileri vermemiş, varını yoğunu ortaya koymuştur. Nalbantlar, marangozlar, demirciler orduya destek için çalışırken, cephane ve silahların cepheye taşınması üzere kadın erkek, genç yaşlı fark etmeksizin yola koyulmuşlardır. Nakil aracı olmayan orduya cephane, İnebolu'dan Samsuna Kars ve Ardahan'dan Ankara'ya oradan cepheye insan ve hayvan gücü ile taşınmıştır. Diğer bir deyişle erkeği, kadını, çocuğu, yaşlısı, genci ile top yekûn mücadele veren Türk milleti “*Ya istiklal Ya ölüm*” düşüncesi ile gece gündüz çalışmaktadır. Özellikle kadınların millî mücadeleye verdiği destek belgesel boyunca vurgulanmaktadır.

Resim 7

Resim 8

Resim 9

Anadolu Kadınının 1877-78 Osmanlı-Rus savaşında Ruslarla mücadele eden Nene Hatun ile başlayan düşmana karşı, memleketi savunma azmi Milli Mücadele yıllarında topyekûn bir mücadeleye dönüşmüştür. Kurtuluş savaşının ilk yıllarında düzenli bir ordunun olmayışı ve savaşa katılımın daha çok gönüllük esasına dayalı olması ve Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaş'ında erkek nüfusunun önemli bir kısmı hayatını kaybetmiş ya da sakat kalması, Kurtuluş savaşında ise kalan diğer erkeklerin cepheye gitmesiyle erkek nüfusunu azalması Anadolu kadınının mücadeleye katılmasının sebepleri arasındadır. Büyük sorumluluklar alan Anadolu kadınları yılmadan, tüm gücüyle cephedeki askere her türlü desteği vermek için sonuna kadar mücadele etmiştir. Anadolu kadınının bir kısmı mitingler yoluyla, Milli Mücadele ruhunu Anadolu'ya yaymaya çalışırken, bir kısmı da cemiyetler kurarak örgütlenmiştir. Bir kısmı ise cephedeki askere, cephane, yiyecek, içecek temini, yaralı askerlerin bakımı gibi konularda destek olurken, bazıları da bizzat savaşa dâhil olarak vatani için savaşmıştır (Sarıçoban, 2017, s.1332). Belgesel, ordunun elinde birbiri ile uyumlu yeterli silah ve teçhizatın olmadığını, bunun yerine çoğu toplama olmak üzere çeşitli cephelerden kaçırılmış teçhizat birikiminin olduğundan bahsetmektedir. *Bir mucize gereklidir*. İstanbul'dan kaçırılan imalatı harbiye fabrikalarının malzemeleri ile toplara kama tüfeklere mekanizma yapılır ve kullanılır hale getirilir. Raylardan kılıç ve kasatura yapan ustalar, işçiler kadın ve çocuklar bu mucizeyi gerçekleştirirler.

Başkomutan Mustafa Kemal'in ön gördüğü topyekûn mücadele sonuç vermiş zafer kazanılmıştır. Belgesel boyunca savaşın kazanılmasının ana unsurlarından biri olan milletin azmi, belgesel aracılığı ile görsel olarak ta ölümsüzleşmiştir. Tarihin belirli bir bölümünü gün yüzüne çıkarma hedefinde olan tarihi belgesel anlayışının bu çıktısı ile tam bağımsızlığın ardındaki gücün milletin azmi olduğu görsel olarak bir bütün halinde hafıza dönüşmüştür. Belgeselde, muharebe meydanını gezen Mustafa Kemal vücudunun yarısı toprak altında kalmış bir asker Türk sancağını sımsıkı tuttuğunu görür. “Gördüğü el bir milletin kurtuluş azminin elidir”. Mustafa Kemal bu durum unutulsun istemez, askerinin künyesini aratır ancak bulamaz. Milletin azmi unutulmasın diye savaş sonrasında Şehit Sancaktar Mehmetçik anıtını açar. Şehit Sancaktar Mehmet'in cesareti ve Türk Milletinin topyekûn azmi ve gayreti *Milletin Azmi* (Özgen, 2023) belgeseli ile de hafızaya dönüşmüştür. Diğer bir deyişle, belgesel Büyük Taarruz'un kazanılmasında milletin azmini toplumun tüm kesimlerinin anlayacağı bir biçimde hafızaya dönüştürmektedir. Böylece, tarihi belgeselin diğer bir çıktısı olan ulusal geçmişin bugün gün yüzüne çıkartılıp gelecek nesillere aktarılması ve böylelikle geçmiş ve gelecek arasında bir köprü kurarak ulusal bilincin sağlanması da gerçekleşmektedir. Zira insanlık için görsel anlatı yaşamı anlamlandırmanın en önemli yollarından biridir. Tarihsel anlatılar ve onlarla birlikte tarihi belgesel anlatıları da güçlerini kişisel ile toplumsal, bireysel ile kolektif olgusal ile duygusal arasında bağlantı kurma yeteneklerinden almaktadırlar. Tarihe ilişkin anlatılar bellek ve geçmiş arasında tutarlı bir ilişki kurmayı mümkün kılmaktadır (Bondebjerg, 2014,s.16).

Öte yandan arşiv görüntülerinin ve üst sesin kullanıldığı belgesel, bu bağlamda ele aldığı tarihsel konuyu ve vurgulamak istediği düşünceyi etkili bir biçimde aktarmaktadır. Sesin ve görüntünün eş zamanlı ilerlediği belgeselde Büyük Taarruz'un kazanılmasında milletin azim ve gayretinin önemi net bir biçimde aktarılmaktadır. Belgesel boyunca kullanılan arşiv görüntüleri gerçeğin görünümünü direkt bir biçimde seyirciye sunmaktadır. Arşiv görüntülerini destekleyen metin Büyük Taarruz'a ilişkin tarihi bilgiler iletmektedir. Giriş bölümü, 31 Ağustos 1922'de Berberçami Tepesi, Kütahya'da başlayan belgesel, gövde kısmında sırası ile Şehit Sancaktar Mehmetçik Anıtı” Temel Atma Töreni, “TBMM” de savaşa ilişkin dile getirilen düşünceler ve alınan kararlar, “Diplomasi: Rusya-Fransa-İtalya ve İngiltere”, “Yurdun/Halkın Durumu”, “Millî Yükümlülükler”, “Yol ve Araç Durumu”, “Sağlık”, “Silah Durumu / Ordunun Hazırlanması”, “Süvariler, Topçular ve Eğitimler”, “Hava Filosu”, “Haberleşme”, “Topyekûn Harb” “Kocatepe'den Akşamüstü ve Sabaha Karşı Savaş Coğrafyası”, “Dr. Selim Erdoğan'ın Büyük Taarruz'un aşamalarını anlattığı ve zaferden sonra Baş Komutan Mustafa Kemal'in tarihe yazılan “*Ordular, ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!*” emrini nasıl verdiğine ilişkin tarihsel bilgiler aktarılmaktadır. Bu hali ile belgesel sade ve kolay anlaşılır bir üslup taşımaktadır. Ancak belgeselin bu hali Ersin'in bahsettiği gibi çabuk tüketilen bir anlatım biçimine dönüşmekten (2022, s. 571) öte gün geçtikçe uzaklaşan geleneksel belgesel anlayışının belgeselin kurmacadan temel farkı adına bilgiyi önceleyen yaklaşımını taşımaktadır.

Sonuç

Ortak özellikleri açısından insan topluluklarının yaşamlarını ele alan tarih ve belgesel, belgeselin tarihten beslenmesi ile geçmişin zaferlerini, yenilgilerini, coşkusunu ve hüznünü tarih belgeseli aracılığı ile gün yüzüne çıkarmaktadır. Tarihi gerçekleri ortaya çıkarma hedefinde olan tarih belgeselleri geçmişin belli bir bölümünü görselleştirerek günümüze taşıırken aynı zamanda konu aldığı olayları, insanları, yer zaman ve mekânı ölümsüzleştirmektedir.

Milli mücadelenin 100. Yılında Büyük Taarruz'un 100. Yıl dönümü anısına Türk Tarih Kurumu tarafından hazırlanan *Milletin Azmi* (Özgen, 2022) belgesel Büyük Taarruz öncesi hazırlık dönemini konu almaktadır. Belgesel zaferin kazanılması için başkomutan Mustafa Kemal'in ortaya koyduğu doğrultuda halkın fedakârca desteğini işlemektedir. Belgesel, halkın bağımsızlık yolunda gösterdiği azmi anlatırken döneme ilişkin arşiv görüntülerini kullanmaktadır. Bu yönü ile belgesel Tarih belgeselciliğin en önemli özelliği bağlamında tarihi gerçeklerden bahsetmektedir. Arşiv görüntüleri ile eş zamanlı ilerleyen metin akış içinde görüntülerle uyumlu bir şekilde ilerlemekte, hali hazırda kaynaklarda mevcut olan tarihi gerçekleri anlatmaktadır. Görüntülere ve metne eşlik eden müzik belgeselin aktarmak istediği duygu ile uyumlu bir biçimde kullanılmaktadır. Bu yönleri ile belgesel, belgeselin son zamanlarda göz ardı edilen temel özelliklerinden olan bilgi aktarma işlevini de yerine getirmektedir. Yapım belgeselin bilgi ile olan bağımlı net bir biçimde ortaya koymakta ve geçmişi anlatırken temel dayanak noktası olarak tarihi gerçekleri yansıtan bilgileri kullanmaktadır. Bununla beraber, net akıcı ve anlaşılır üslubu ile milli mücadelenin kazanılmasının ana unsuru milletin gayretini aktaran belgesel, bu tarihi gerçeği görsel açıdan işleyerek geleceğe taşınmak üzere hafızaya dönüştürmektedir.

Kaynakça

- Aktaş, Y. Z. (2022). “Tarihin Ruhu Belgeselinin Tarih Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi”, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 42 (1) , 957-995.
- Avcıoğlu, Ş. (2013). “Kriz Dönemlerinde Sosyal Bütünleşme: Milli Mücadele Örneği”, Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Volume, 10, 155-170.

- Avşar, A. (2019). "Kore Savaşı'na Belgesel Film Yoluyla Bakış: "Mümtaz Birlik", Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5 (1) , 269-290.
- Bakar, H. ve Budak, E. (2021). "Toplumsal Belleğin Oluşmasında Medyanın Rolü Üzerine Bir İnceleme: 32. Gün Belgeselleri Örneği", Selçuk İletişim Dergisi, 14 (3) , 1287-1310.
- Barnouw, E. (1983). *Documentary: A History Of The Non-Fiction Film*. Oxford University Press.
- Bayburt, B. ve Duman, D. (2020). "Değerler Eğitimi Açısından Milli Mücadele'yi Anlatmanın Ve Aktarmanın Önemi", Belgi Dergisi, Volume 2, 1704-1719.
- Bondebjerg, I. (2014). "Documentary and Cognitive Theory: Narrative, Emotion and Memory", Media and Communication, 2 (1), 13-22.
- Bruzzi, S. (2000). *New Documentary: a critical introduction*. Routledge.
- Cereci, S. (1997). *Belgesel Film*. Şule Yayınları
- Cereci, S. (2012). "Documentation of History via Documentary Film", Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(2) 2012, 47-64.
- Çınar, B. (2014). "Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Jeopolitiğinin Rolü", Gazi Akademik Bakış, 8 (15) , 39-56."
- Ersin, N. (2022). The Impact of Economic Policy Changes in Turkey on Radio and Television Broadcasting". *Geçmişten Geleceğe Küçük Asya Anadolu* (Ed. Mustafa Aça ve Mehmet Ali Yolcu), Paradigma Akademi, 567-589.
- Gündeş, S.(1991). *Belgesel Filmin Yapısal Gelişimi ve Türkiye'ye Yansıması*. Der Yayınları.
- Kuhn, Clifford M. (1996). "A Historian's Perspective on Archives and the Documentary Process". *American Archivist*, 59 (3),312-320.
- Ludvigsson, D. (2003). *The Historian-Filmmaker's Dilemma : Historical Documentaries in Sweden in the Era of Häger and Villius*, Universitatis Upsaliensis.
- Mcculloch, G. (2006). "Documentary Research in Education, History and the Social Sciences", *British Journal of Educational Studies* 54 (3), 389-391.
- Nichols, B. (2021). *Introduction to Documentary*. Indiana University Press.
- Nornes, T. (2022). <https://lsa.umich.edu/content/dam/ftvm-assets/documents/Graduate%20Syllabi/621%20FA2015%20Nornes.pdf>.
- Pembecioğlu, N. (2005). Belgesel film üstüne yazılar. Babil yayıncılık.
- Pramaggiore, M. Ve Wallis, T. (2008). *Film A Critical Introduction*, Second Edition, Laurence King Publishing.
- Rabinowitz, P. (1993). "Wreckage upon Wreckage: History, Documentary and the Ruins of Memory". *History and Theory*, 32(2), 119-137.
- Sarıçoban, G. (2017). "Milli Mücadele'de Anadolu Kadını", Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21 (4) , 1331-1346.
- Seyhan, İ. (1998). *Tarihsel Olayların Televizyona Yansıtılması ve Bir Örnek: Kurtuluş*. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Uysal, E. (2022). "Din, Uluslararası İlişkiler ve Dış Politika Üzerine Kavramsal Bir Çerçeve", Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 4 (1) , 85-99.
- Ünüvar, A. (2022). "20. Yüzyılda Sınır Olgusu ve Sınır Anlaşmazlıkları", Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 4 (1) , 54-67.
- Yıldırım, E. (2019). "Televizyon Belgesel Filmleri Anlatı Yapısının İzler Kitle Beklentilerine Etkileri ve Örnek Belgesel Film Çözümlemesi", *Dördüncü Kuvvet*, 2 (2). 134-149.
- Yıldırım, E. (2020). "Belgesel Filmde Milli Egemenlik ve Örnek Film Çözümlemesi", *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Özel Sayı*, 19-38.
- <https://www.ttk.gov.tr/duyurular/buyuk-taarruzun-yuzuncu-yilinda-milletin-azmi-belgeseli/>.